

KATOLIKUS SZEMMEL

A diósgyőri fiatalok körében erőteljes propaganda folyik a vallás ellen, amint az a Diósgyőri Munkás című lap egy régebbi számából kiderül. A Bartók Béla Művelődési Házban rendezett vallásellenes előadások után a fiatalok kérdéseket is tehettek fel a vallásra és a kormányzat egyházpolitikájára vonatkozóan.

A lap szerint felvetődött az a kérdés is, hogy ha a vallás olyan káros, mint ahogy az az előadásokból kitűnik, „miért nem szüntetik meg a papképzést?” A válasz szerint a vallást nem adminisztratív eszközökkel kell kiiktatni az emberekből, hanem „meg kell győzni őket helytelen álláspontjukról”. Ez a lapban közölt válasz szerint elég eredményes lehet, ha hinni lehet a statisztikának, amely szerint Magyarországon a megkereszteltetek mindössze 15–20 százaléka rendszeres templombajáró; egyes megyékben a papok átlagos életkora túl van a hatvanon és figyelemreméltó az a jelenség, hogy egyre csökken az egyházközségi hozzájárulást fizetők száma.

Ezeket a statisztikai adatokat nincs módunkban ellenőrizni. De a statisztikai adatok a tapasztalatok szerint nem túlságosan megbízhatók, még gazdasági vonatkozásokban sem mindig, de mennyivel nehezebb statisztikát összeállítani arról, hogyan alakul a vallásos keresztények száma.

Ha azonban úgy állna a dolog, ahogy a Diósgyőri Munkás hasábjairól kitűnik, ez csak arra figyelmeztethetné a hívő, de templomba keveset járó keresztényeket, hogy a szentmise hallgatással, az egyházi liturgiába történő bekapcsolódással, az egyház fenntartása érdekében tanúsított önzetlen anyagi áldozattal is tanúságot kell tenniük Jézus Krisztus tanításába vetett hitükről. Tanúságot tenni abban a meggyőződésben, hogy a vallás és a hit szerinti erkölcsös élet nem káros a szocialista társadalom gazdasági jólétéért folytatott munka eredményességének a szempontjából sem.

„Az egészség” címmel új folyóirat jelent meg a napokban, helyesebben egy régi új életre támadt. Mint a beközönlő írásból megtudjuk, a folyóiratot még 1886-ban, 80 évvel ezelőtt alapította Fodor József, a neves orvosprofesszor, a magyar egészségügy apostola. Alapításától kezdve 58 évfolyamot élt meg, tehát 1944-ben szűnt meg — ideiglenesen. És most a TIT Egészségügyi Szakszolgálat felkérésére és útjára bocsátják.

Egy új folyóirat születése, mint minden születés általában, nagy öröm, de különösen egy ilyen közérdekű, hasznos tárgykörű folyóiratnak az újjászületése. Nem hiába használjuk a „születés” költői képet. „Az egészség” megindulása felett érzett igaz örömlenke ugyanis némi öröm is vegyül. A megjelenését hirdető és az első szám tartalmát ismertető plakáton ugyanis élvonalban szedtetve ez a cikk-cím öltött szemünkbe: „A tablettás fogamzásgátlás”. Az óhatóságos cikket két hozzáértő tudós írta kellő tudományos felkészültséggel.

A cikk tendenciája jószándékú, amennyiben a terhesség az egészségre káros művi megszakítás ellen irányul. Nem vagyunk prűdek, nem vagyunk farizeusok, jól tudjuk azt is, hogy ez a probléma annyira bonyolult, amennyi vallási, erkölcsi, társadalmi, közgazdasági, nemzetpolitikai ága-boga van. De az is köztudott, hogy a magyarság jelenleg szaporodás terén a népek sorában az utolsó helyen kullog. Ez a gyászos jelenség a nemzet sorsa feletti intézőinek is komoly gondot okoz. Kérdezzük tehát: ilyen helyzetben az egészség magasztos fogalmát címében viselő folyóiratnak az kell képezze egyik legfőbb gondját, hogy a fogamzásgátló tabletták propagálják?

Minden kommentár nélkül is beszél a „Család és Iskola” folyóiratban Tóth Lászlónak, az Országos Pedagógiai Intézet adjunktusának tömör, rövid cikke: az „Elvált szülők figyelmébe”.

Többek között ezt mondja: „Hazánkban az utóbbi harminc év alatt háromszorosára nőtt a válások száma, 1960 óta évről évre mintegy tizenhét ezren bontják fel házasságukat. Minden ötödik házasságra jut egy válás. Harmadik helyen állunk a válás gyakorisága szerint a nemzetek között. Általában négy-öt olyan tanult találunk osztályonként, akiknek elváltak a szülei.” Összefoglalva az elvált szülők gyermekeinek „erőteljesebben” jelentkező rossztulajdonságait, ezeket állapítja meg: gyengébb a tanulmányi eredményük, bizalmatlanok, képmutatók, nehézségeik vannak a későbbi párválasztásban, képtelenek a szeretetre, csavarognak, krónikusan hazudoznak, a nemi életet korán kezdik, erőszakoskodnak, lopnak.

Legérdekesebb lélektani megfigyelése: „A gyermek számára apa és anya egyiséget jelent és nem lehet az egyiket elvenni anélkül, hogy az egész meg ne sérüljön.” Ehhez csak azt fűzzük hozzá: a házasság felbonthatatlan volta így van azok szívébe és lelkeibe írva, akik abban a természet rendje szerint a legérdekesebbek, a gyermekekébe.

A lengyel pedagógusok véleményekutatást végeztek iskolás gyermekek között a hazugságról. Az ankétba 2045 gyereket vontak be.

Az első kérdés így szólt: szabad-e hazudni? Csupán 17 százalék vallotta, hogy a hazugságtól minden körülmény között tartózkodni kell. A következő kérdés arra vonatkozott: szoktak-e hazudni? A gyerekek 92 százaléka azt válaszolta: igen. Mindössze 6,9 százalék vallotta, hogy soha nem hazudik, a többi nem válaszolt a kérdésre.

Az érdekes ankét tulajdonképpen csak számadatokra rögzítette azt, amit mindnyájan tapasztalunk, szülők és nevelők, nálunk is: a gyerekek túlnyomó többsége hazudik. Megengedhetünk, sőt egy kisebb részük szükségesnek tartja a hazugságot.

Szomorú tanulságok ezek! A legszomorúbb azonban, amit az ankét azzal kapcsolatban állapít meg: miért hazudnak a gyerekek. A feleletekből ugyanis az derül ki: a gyerekek úgyszólván kivétel nélkül mindnyájan önvédelemből, a felnőttek miatt nem mondanak igazat. Az ankétot részt vevő fiatalok mind azon panaszkodtak: félnek igazat mondani, mert a felnőttek nem értik meg őket. Csak korholni tudják őket, nem érzékelik együtt velük, nem veszik komolyan ügyeiket, indokaikat és érveiket, nem tudják követni eszük járását, úgy viselkednek velük szemben, mintha soha nem lettek volna gyerekek, fiatalok...

A tapasztalat az azt igazolja, amit mindenki láthat és tudhat, aki nyitott szemmel jár: a felnőtteken kellene kezdeni a dolgot, őket kellene kiművelni ahhoz, hogy igazmondásra tudják nevelni gyermekeiket.

A magányos papokért

Franciaországban is számos olyan hely van, ahol a papok magukra hagyatva kénytelenek dolgozni. Elsősorban a közlekedési vonalaktól távolabb eső szegény községek lelkészeiről mondható el ez. Még ha van is hozzá anyagi fedezetük, háztartást se tudnak fenntartani, mert nem könnyen találunk személyzetet, aki ilyen helyre hajlandó követni őket. Különösen súlyos problémákat vet fel az ilyen papok magányossága abban az esetben, ha megbetegszenek.

A francia püspöki kar illetékes bizottsága most azzal a tervvel foglalkozik, hogy olyan egyházi szervezetet létesítsen, amelynek az a feladata, hogy szorosabb kapcsolatot és együttműködést teremtsen meg az egyes egyházi és közigazgatási körzetek papsága között a magányos papok lelkifásztori munkájának megkönnyítése és mindennapi szükségleteik jobb ellátása céljából.

Ötnapos tárgyalás a baradlai tragédia ügyében

A három halálessettel végződött baradlai barlang-tragédia ügyét április 18-tól öt napon át tárgyalta a miskolci Megyei Bíróság. A barlangász csoport vezetője Pászthy Valtér bencés tanár gondatlanságból elkövetett emberölés vádjával állott a bíróság előtt. A tárgyalást széleskörű érdeklődés kísérte, mely nemcsak a szereplőknek szólt, hanem magának a barlangászatnak is.

A miskolci Megyei Bíróság elnökhelyettese a tárgyalás megkezdése előtt hangsúlyozta a sajtó képviselőinek, hogy nem a pap, hanem a túrát vezető tanár került a vádlottak padjára, s a tényállás felderítése, a bírói vizsgálat kizárólag a tanár szerepének tisztázására szorítkozik. Előzetesen ugyanis néhány sajtóvelemény hangzott el, mely felesleges összefüggést keresett Pászthy Valtér papi és túravezetői mivolta között. A tárgyalás menete minden tekintetben igazolta az elfogulatlan szemléletet.

A bíróság Pászthy Valtér részletes — egy napot igénybe vevő — kihallgatása után hasonló alapossággal hallgatta ki a túra résztvevőit a különösen a meghaltak végperceiről igyekezett pontos képet alkotni. A vizsgálat elsősorban az élelmészre, a sátor nélküli alvász veszélyes vagy veszélytelen voltára, a vizes túra mértékére s a vizes ruhában történő túrázás veszélyére, valamint a fizikai igénybevétel nagyságára terjedt ki. Minden résztvevőnek vallania kellett nemcsak a magával vitt élelmiszer mennyiségéről, a táborozás körülményeiről, fázás vagy nem fázás érzetéről, hanem arról is, hogy a túrán valóban kedvvel, teljes erőnléttel vettek-e részt s nem tapasztaltak-e olyan fáradtságot magukon, mely a további túrázástól kedvüket elvette s csupán a vezető rosszallásától való félelem vagy a közönséges előtti szégyenkezés késztette őket arra, hogy továbbra is kitartsanak.

A tanúk egységesen vallották, hogy sem fáradtak, sem fázásról nem érezték, a Styrtúránál sokkal nehezebbet is végrehajtottak. Csatlakoztak a tanár vallomáshoz, hogy a halálesetek oka rejtélyes és érthetetlen előtti.

A bíróság ezután az 1964-es túra résztvevőit hallgatta ki. Vallomásuk lényegében körülményt nem tisztázott, de megerősítette a tanár állítását, hogy a több napos földalatti táborozás károsodással nem járt. A tárgyalás ekkori szakaszában körülbelül az látszott világosnak, hogy Pászthy a szükséges gondossággal járt el s egyetlen külső jel sem mutatott arra, hogy a barlangász csoportot veszély fenyegetné. Erre ad támpontot a tanár naplója is, mely a három baradlai táborozás minden jelentős mozzanatát rögzíti, s melyet szinte a szerencsétlenség bekövetkezéséig vezetett.

A közvetlen szereplők vallomása után drámai percek következtek, amikor azok állottak a bíróság elé, akik legelőször értesültek a szerencsétlenségről. Az aggteleki szálló vezetőjének, majd feleségének vallomása megerősítette Tóth László Szemlér Mária vallomását, hogy Pászthy is olyan állapotba került, hogy egyedül nem jutott volna fel a színpadra, hogy segítséget kérjen. A vallomások kiegészültek az elsőnek helyszínre érkező határőrök vallomásaival, akik bizonyították, hogy a túra minden résztvevője rosszul lett s egyedül a tanárnő hajthatta végre a segélykérést. Ez a körülmény magyarázza, hogy miért a két vezető ment ki a barlangból, a diákokat magukra hagyva. Egyetlen diák sem tudta elkísérni útjára a tanárnőt. A kihallgatott tanúk közül egyetlen vallomás sem állott ellentétben Pászthy vallomásával.

A negyedik napon három tanúval foglalkozott a bíróság. Elsőnek Magyarai Gábor, a barlang jelenlegi igazgatója tett vallomást. Megerősítette Pászthy állítását a túra megfelelő szervezésére vonatkozóan. Néhány órával a tragédia előtt beszélt a résztvevőkkel, sem fáradtságot, sem kedélyváltozást nem tapasztalt náluk. Fel-tűnt neki, hogy milyen nagy mennyiségű élelmiszert hoztak magukkal. A sátor nélküli táborozást megfelelően tartotta, több példát hozott fel sa-

ját gyakorlatából, mely minden tekintetben mostohább körülmények között zajlott le, mint a diákok túrázása.

Utána Kessler Hubert, a Styx-járat felfedezője, volt barlangigazgató kihallgatása következett, aki elmondotta, hogy ez a túra a könnyebbek közé tartozik, veszélyesnek nem mondható, igazgatósága alatt bárki végigjárhatta és vezető kíséretével több száz diák tette meg minden előkészület nélkül. A szerencsétlenségről értesülve, gáz vagy vegyi anyag mérgezésre gondolt. A túra körülményeit megfelelően tartja, tapasztalata alapján a szervezés és végrehajtás hiba nélküli volt.

Pászthy mellett nyilatkozott Dénes György, a Karszt- és Barlangkutató Társulat főtitkára is, aki további példák-al bizonyította, hogy a diákok túrákörülményei megfelelőek voltak és sátor nélküli táborozásuk egyáltalán nem példa nélküli a barlangász gyakorlatban.

Ezekkel a vallomásokkal elmentés volt Jakucs László volt barlangigazgató, a tárgyalás egyik barlangszakértőjének nézete, ki a nyilvánosság előtt úgy nyilatkozott, hogy a túrát nem engedélyezte volna s a Pászthy vezette sátor nélküli táborozás példátlan eset. Az ellentétes vallomások, melyekkel szemben Jakucs véleménye kisebbségben maradt, arra is rávilágítottak, hogy nincs egységes szabályzat a barlangkutatók módozataira vonatkozólag. Ebben a feszült, érdeklődést felcsigázó légkörben került sor az orvosszakértők véleményének meghallgatására.

A bíróság a legnagyobb körültekintéssel járt el, amikor a boncolást végző orvosok mellett a bizottságba bevonta a kérdés legnyilvános szakértőit. Sós József kétézer Kossuth-díjas akadémikus, egyetemi tanár, az Orvostudományi Egyetem rektorát, valamint Kérdő Istvánt, a barlang klimatológia legkiválóbb szakértőjét. A bizottság rendelkezésére állott Kirchnopff Márton özdí belgyógyász főorvos, aki az életbenmaradtakat orvosi kezelését irányította s a tárgyalásra kórlapjait is elhozta. A szakértő bizottság egységes véleményt tárt a bíróság elé. Megállapították, hogy a három haláleset elsődlegesen oxigénhiány okozta, mely a szervezet lehűléséhez, majd agy- és szívbénuláshoz vezetett. Közre-játszott az ezzel fellépő kimerültség. A bíróság részletes kérdéseire megvilágították, hogy a haláleseteket feltehetően a barlang aktuális meteorológiai és klimatikai viszonyai okozhatták, melyek az adott időpontban olyan körülményt teremtettek, hogy bekövetkezett a halál, melyhez talán a nyílt égésű lámpák használata is hozzájárult. A szakértői vélemény továbbiakban leszögezte, hogy az élelmészeti viszonyok, a táborozás körülményei, valamint a túra folyamán fogyasztott alkohol a halálesetet nem befolyásolta. A barlangban érdemi élelménytést végezni nem lehetett volna.

A tárgyalás ötödik napján a barlangszakértőket hallgatta meg a bíróság. Elsőnek Jakucs László nyilatkozott, ki először szembeszállt az orvosszakértő bizottság véleményével, és geológus képzettségére, méréseire hivatkozva, megkísérelte a halált kiváltó ok cáfolását. Szerinte a barlangban nem lehet oxigénhiányos levegő. Fejtégetésében ellentmondásba keveredett. A szervezet fokozott oxigénigényét bizonyította a nagyfokú igénybevétel követelő túra folyamán s ez éppen arra mutat, hogy ez a szükséges nagyobb oxigén mennyiség hiányzott a túrázók számára, ezért következett a rosszullét, mely harmuknál halálhoz vezetett. Az előtte kihallgatott barlangász szakemberek véleményével szemben fenntartotta meggyőződését, hogy a sátor nélküli táborozás s az ennek következtében beálló lehűlés a halál oka. Végül kijelentette, hogy a tárgyalás menetét figyelembe véve, tapasztalataival egybevetve, véleménye szerint Pászthy Valtér a halálesetekért felelőssé tenni nem lehet.

Utána Révész Lajos barlangszakértő nyilatkozott, Cár-

Az Univerzum élén

Mi az ember helye a világban? A középkor végéig szinte önként adódott a válasz: az ember a mindenség központjában látta magát, a körülötte, földje körül forgó mindenség centrumában. Ezt a meggyőződést a kereszténység csak megerősítette azzal, hogy szemléletében a Föld egyben az üdvörtörténet színhelye lett, ahol a Megtestesülés és Megváltás ténye végbement.

A reneszánsztól fogva a perspektíva megváltozott. Kiderült, hogy a Föld nem központ, hanem csak a Nap körül keringő bolygók egyike, s maga a Naprendszer is más csillagrendszerek függvénye. A mindenség határai végtelenül kitágultak, s az ember lába alól kisiklott a szilárd talaj. Századok következtek, mint sorozatos trónfosztásai a „teremtés koronájának”, mindaddig, amíg végül szinte atom-má zsugorodott az atomok közt, átmeneti jelenséggé egy végtelenbe tartó evolúciós folyamatban, mely az élet leg-
elemibb fokától vezet az állatvilágon át, ki tudja hová. Az uralomra jutó természettudományos szemléletben végképp megszűnt az embernek az a méltósága és kivételessége, amit a keresztény szemlélet számára Isten által való teremtettsége, Istentől kapott halhatatlan lelke és üdvösségre hivatottsága adott neki. A keresztény szemlélet tehát, ember-eszménye védelmében, szembefordult a természettudománnyal; mint ahogy a maga részéről a természettudomány is szembefordult a kereszténnyel: emez a tudományt feltette a hittől, amaz a hitet a tudománytól.

„Vannak katolikusok — mondta 1921-ben egy konferencián Teilhard de Chardin — akik tanácstalanul állnak, ha rámutatnak előttük arra, hogy a Gondviselés törvényei determinizmusokra és véletlenekre bomlanak, legszemélyesebb képességeink alatt is föltűnő bonyolult anyagi építmények rejlenek; a keresztény vallásnak gyökerei nyúlnak az emberi tudat természetes vallási fejlődésébe; az emberi test megelőző organikus fejlődéseinek hosszú sorozatát föltételezi.”

„Ezek a katolikusok — folytatta — vagy tagadják a tényeket, vagy megijednek tőlük. És ebben semmiképp sincs igazuk. A természettudomány és a történettudományok elemzése igen gyakran helytállóak; de jótájtást sem vesznek el sem az isteni mindenhatóság-

ból, sem a lélek szellemi voltából, sem a kereszténység természetfölötti jellegéből, sem az embernek az állat föltölt való felsőbbrendűségéből...”

„A természettudomány a maga elemzéseivel — mondta végül — nem zavarhat meg minket hitünkben. Ellenkezőleg, csak segíthet, hogy jobban megismerjük, megértjük és értékeljük Istent. A magam részéről meg vagyok győződve róla, hogy nincs hatékonyabb természetes tápláléka a vallási életnek, mint a kapcsolat a jól megértett természettudománnyal való valóságokkal.” Mert ezek a jól megértett tudományos valóságok az embert nem-hogy még jobban elveszítik-e a mindenségben és szétoldanak egy végtelen fejlődési folyamatban; ellenkezőleg, mintegy újra „megmentik” és újra visszaállítják — most már nem egy statikusnak képzelte univerzum mértani középpontjába, hanem egy fejlődő, lépésről lépésre alakuló és teremtető mindenség, egy hatalmas kozmogenezis élére.

Ez a kozmogenezis aztán éppen az emberben, és az emberen át érintkezik a természet-föltétivel; az emberben és az emberen át jut sikerre és éri el célját, tölti be hivatását. Mint ahogyan a magyar származású teológus, Ladislaus Boros írja a teilhardi gondolatok alapján a „megváltott lét-ről” szóló könyvében:

„A mindenség az élet irányába bontakozik ki; az élet a tudat irányába fejlődik; a tudat az emberben szellemmá formálódik át; a szellem lényegében a lét képessége az abszolúttal való egyesülésre. A fejlődés az egész létet nemcsak előre hajtja, hanem egyre inkább és inkább fölfelé, Isten felé is. Ha az ember egyéni sorsában visszatér Istenhez, nemcsak 6 maga nyeri el saját beteljesedését, hanem az egész Világmindenséget vezet be Isten életébe. Senki sem él, szenved és hal meg csupán önmagának. Az ember életének — tehát szenvedésének és halálának is — kozmikus jelentősége van.”

Az evolúció az emberben tudatára jutott önmagának; önmára tudatos fejlődés, és önfejlesztés is; az ember maga vette kezébe evolúcióját, amivel egyben anyagi, szellemi és lelki felelősségét is magára vállalta.

S amivel a keresztény szemléletnek is új távlatot nyitott.

Rónay György

A sport-kanonok halálára

Erdekes egyéniséggel lett szegényebb a váci katolikusok és Vác város. Életének 73-ik évében április 4-én elhunyt Vanyek Béla váci székesegyházi főesperes, apát kanonok. Népszerűségét jellemzi, hogy a Dómban bemutatott egész-telő szentmisén több ezer hívő vett részt. Utolsó kívánságának megfelelően holttestét az újpest-kertvárosi Szent István plébániatemplom kriptájában helyezték el. Neve, élete egybeforrt Vác város kulturális és sportéletével. A húszas évek elején került az ősi püspöki székhelyre. Egyik legelső kezdeményezése volt, hogy sportegyletet alakított. Labdarúgó csapatát rangos egyesülettel fejlesztette ki. Lelkes szurkoló volt élete végéig, a váciak úgy emlegették: „a sport-kanonok”.

Nem csupán a sport terén, de a kulturális élet más területein is szorgos munkát fejtett ki. Ő hozta létre a városi kultúrotthon, a mai Madách Imre művelődési házat, amelynek alapkövét 1927. júniusában áldotta meg Hanauer A. István megyéspüspök. Nemcsak kezdeményezője volt a kultúrotthon építésének, nem csupán az

anyagi alapot teremtette meg hozzá, de az épület fiatal alkotói — Hübschl Kálmán és László Árpád — az ő elgondolásait öntötték formába az emeletes, impozáns létesítmény megalkotásakor.

A kultúrotthon 1927 decemberében avatták fel. Vanyek Béla továbbra is egész élete során fáradhatatlanul dolgozott Vác város kultúrájáért, sokat áldozott fejlesztéséért és csinosításáért.

(d. r.)

Összehívják az ortodox egyházak szinódusát?

Athenagorasz konstantinápolyi pátriárka küldöttként Meliton pátriárka sorra látogatta Alekszej moszkvai, Justinián bukaresti, Kirillosz szófiai és Germanosz belgrádi ortodox pátriárkákat. A kiszírárgott hírek szerint a látogatások során fontos megbeszéléseket folytattak annak lehetőségéről, hogy összehívják a világ valamennyi ortodox egyházának szinódusát vagy proszinódusát.

A bíróság a javaslatnak helyt adott s a tárgyalást a vélemény beérkezéséig elnapolta. A bíróság kérdéseiből, az ügy menetéből arra lehet következtetni, hogy nemcsak a bűnösség megállapítása foglalkoztatja, hanem elvi állásfoglalás is arra nézve, hogy milyen szabályok, előírások biztosíthatják, hogy hasonló tragédiák ne érvén a jövőben a barlangkutatókat.

Márkus László